

УДК 316:323.39 (477)

ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНИ В РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ: НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**ELECTORAL PROCESSES OF UKRAINE IN THE REGIONAL DIMENSION: ON THE EXAMPLE OF IVANO-FRANKIVSK REGION****Климончук В. Й.,**

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(Івано-Франківськ, Україна),
e-mail: vklym64@gmail.com

Klymonchuk V. Y.,

Doctor of Political Science, Professor, Head of the
Department of Political Science, Higher Educational
Institution "Precarpathian National University named
after Vasyl Stefanyk" (Ivano-Frankivsk, Ukraine),
e-mail: vklym64@gmail.com

Сучасний політичний процес в Україні викликає значний інтерес в наукових колах як у вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Україна відновила незалежність і задекларувала курс на демократизацію політичної системи. Однак вітчизняні реформи, пов'язані з процесом демократизації, зазнають суттєвих труднощів і є неоднозначними. Періоди зростання рівня демократичності чергуються з етапами відновлення авторитарних тенденцій, що веде до згорання демократичних перетворень і невизначеності політичних перспектив України як у внутрішній, так і в зовнішній політиці.

Важливим атрибутом і каталізатором демократії є інститут демократичних виборів. Водночас електоральна практика доводить, що власне регіональні особливості виборів є однією із суттєвих перешкод на шляху до реалізації демократичного транзиту.

Регіональні особливості політичних виборів, які визначаються такими важливими факторами: історією, етномовними характеристиками, ціннісними орієнтаціями, регіональною ідентичністю. Вплив цих факторів на електоральний процес також потребує детального вивчення та пояснення.

Ключові слова: регіональні особливості, політичний процес, вибори, електоральна участь, політичні цінності.

The current political process in Ukraine is of considerable interest in the scientific community of both domestic and foreign researchers. Ukraine has regained its independence and declared a course on democratization of the political system. However, the domestic reforms related to the democratization process are experiencing significant difficulties and are ambiguous. The period of increasing democratic level alternate with the stages of restoration of authoritarian tendencies, which leads to the curtailment of democratic transformations and the uncertainty of Ukraine's political prospects, both in domestic and foreign policy.

An important attribute and catalyst for democracy is the institution of democratic elections. At the same time, electoral practice proves that the regional peculiarities of elections are one of the major obstacles to the implementation of democratic transit.

Regional peculiarities of political choices, which are determined by such important factors as: history, ethno-linguistic characteristics, value orientations, regional identity. The influence of these factors on the electoral process also needs detailed study and explanation.

Keywords: regional features, political process, elections, electoral participation, political values.

Постановка проблеми. Політичний аналіз процесів, пов'язаних з демократизацією українського суспільства, виявляє низку проблем, ціннісного характеру, осмислення яких обумовлює своєчасність аксіологічного дискурсу в політології. Унікальність соціальних трансформацій, що пов'язані з

переходом українського суспільства до демократії і ринкових відносин, виявляється не тільки у зміні суспільно-економічного устрою і політичного режиму, але й у повільній трансформації системи цінностей. Роки розбудови незалежної української держави виявилися складними і, часом, драматичними, стали непростим випробуванням для суспільства.

Упродовж останніх двох десятиріч було розпочато низку важливих реформ, але, на превеликий жаль, більшість із них так і не доведена до логічного і результативного завершення, або взагалі залишилися декларованими проектами. Несформовані повністю інститути відкритого цивілізованого ринку, не вибудована відповідно ринковим умовам система соціального захисту і гарантій населенню, не створені надійні політичні умови для забезпечення сталого розвитку економіки і суспільства загалом. Нам так і не вдалось сформувати національно-державну доктрину розвитку української держави та визначити пріоритети в національних цінностях українського суспільства. Наслідком цього стали суспільний розкол, соціальна деградація, зовнішньополітичні хитання, що завдали важкого, а можливо, і непоправного удару по державному суверенітетові України. Події на майдані, Революція Гідності, агресія Росії вкотре стверджують розуміння, що ми не зможемо рухатись далі без національної ідеології, здатної об'єднати і мобілізувати суспільство, укріпити у суспільній свідомості пріоритет традиційних моральних цінностей і відносин громадської солідарності, системності у політичній діяльності, що має бути заснована на принципах ефективності, програмності, послідовності, правдивості, колегіальності та об'єктивності.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в період радикальних змін відбувається не тільки структурна криза політичних цінностей, але й якісно змінюється їх роль в еволюції суспільства. Нова ієрархія політичних цінностей, що формується, набуває функції аттракторів, свого роду вбудованих магнітів, які утримують суспільство в області хаосу або ж виводять його з цієї області і спрямовують до нового політико-культурного стану. Тому вивчення процесу формування і зміни політичних цінностей служить не тільки важливим індикатором реальності суспільної трансформації в цілому, але й дає змогу визначити тенденції розвитку соціально-політичних перетворень.

Надзвичайно важливим механізмом суспільних відносин в Україні на сучасному етапі є вибори. Вони є основою демократичного суспільства, головною формою політичної участі громадян. Зокрема, вибори забезпечують легальність і легітимність влади, конкуренцію в боротьбі за владу, ротацію національної і регіональної еліти. Також виборчий процес відбувається в рамках правил, установлених виборчою системою і в умовах відповідного соціокультурного середовища.

Аналіз вітчизняного електорального досвіду дає можливість зробити однозначний висновок

щодо специфіки організації і проведення виборів в окремих регіонах України. Регіональні особливості політичних виборів визначаються декількома важливими факторами історичного характеру. Адже в розрізі політичної регіоналістики ключовою є проблема політико-територіальної організації суспільства на рівні регіонів впродовж певного часу. Регіон розглядається як історично сформоване соціальне середовище, що має властивість до самовідновлення і саморозвитку. Регіон формується на основі комплексу взаємопов'язаних факторів: території, природних умов, історії, культури, цінностей, населення, економічних, соціальних і політичних структур та інститутів. Саме з цієї причини важливими є дослідження регіонального електорального досвіду. А відтак потребують суттєвого доповнення політичні знання про регіональні відмінності в електоральній поведінці громадян, їхні ціннісні орієнтири, специфічні ознаки суспільно-політичного розвитку регіону в цілому.

Мета статті полягає в дослідженні і виявленні регіональних закономірностей та особливостей виборчих процесів в Україні. Регіональна особливість організації і проведення виборчих кампаній, мотивація вибору електорату, ціннісні орієнтири, аналізуються на прикладі Івано-Франківської області.

Аналіз останніх досліджень. У сучасній політичній науці виборчій частині електорального циклу, ціннісних орієнтирів, присвячено чимало ґрунтовних досліджень. Поєднання теоретичного та емпіричного аналізу електоральної участі, ціннісного вибору активно здійснюють О. Білий, О. Вишняк, А. Горбань, В. Горбатенко, Є. Головаха, В. Денисенко, Г. Зеленько, А. Круглашов, М. Кармазіна, І. Кресіна, Л. Кочубей, А. Ключкович, М. Михальченко, А. Романюк, Н. Ротар, Ю. Остапець, Г. Щедрова, та інші.

Значне місце в роботах українських дослідників відведено вивченню територіальних особливостей електоральної поведінки громадян України. У даному контексті слід навести роботи В. Березинського, М. Бучина, А. Колодій, А. Ключковича, А. Нікіфорова, Л. Скочилися, А. Черкашина та ін.

Дослідження регіональних особливостей електоральних процесів є сферою наукових пошуків політологів, соціологів, істориків, філософів, що зумовлено складністю та багатоаспектністю предмета дослідження. Електоральне структурування території в умовах перехідного суспільства дозволяє визначити регіональні політико-культурні особливості та суперечності, враховувати їх при розробці регіональної політики держави та стратегії інших перетворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибори є ефективним інструментом виявлення просторової політичної структури суспільства, її відображення в електоральній поведінці громадян.

Класичні теоретико-методологічні підходи до вивчення електоральної поведінки (екологічний, соціологічний, соціально-психологічний, раціо-

нально-інструментальний) розроблені на основі вивчення електорального досвіду західних демократій, а в умовах пострадянського суспільства з нестабільною партійною ідентифікацією, нестійкою соціальною структурою, амбівалентними цінностями і регіональною диференціацією можуть використовуватися обмежено. Тому існує потреба методологічної адаптації, синтезу моделей з метою пошуку адекватного інструментарію для дослідження вітчизняного електорального простору. в тому числі у регіональному контексті.

В електорально-просторових дослідженнях пострадянських суспільств доцільним видається застосування інтегративного підходу, що дозволяє уникнути однобічності у вивченні електорального процесу й аналізувати комплекс коротко та довгострокових факторів впливу на електоральну поведінку, насамперед соціокультурних, ідеологічних, інституційних, умов конкретної політичної ситуації та ін.

Відсутність точних даних про співвідношення регіональних, національних і загальногромадянських цінностей у системі мотивації електорального вибору громадян України та особливості їх проявів на регіональному рівні спонукає деяких дослідників до спроб гіперболізації, применшення чи навпаки, заперечення існування явища регіональних моделей політичної участі.

Проблема регіональної диференціації електоральної поведінки громадян України порушується не тільки в науковій літературі. Але й в контексті політичної риторики. Особливо це стосується тези «регіоналізації» чи «розколу» України за віссю «схід-захід», яка часто експлуатується політиками в спекулятивному і маніпулятивному аспектах [2, с. 130].

У контексті висвітлення даної проблеми, на нашу думку певної уваги потребують питання щодо визначення факторів регіональної диференціації електоральної поведінки, ціннісного підходу, виокремлення основних етапів електоральної історії України в контексті прояву регіональних особливостей на прикладі Івано-Франківської області.

Політичне структурування території країни за результатами виборів, далеко не завжди відображає формальний (адміністративно-територіальний) устрій країни, що дозволяє виокремлювати так звані «електоральні» регіони. Кожний неформальний електоральний регіон характеризується визначеною електоральною культурою, в якій відображаються особливості політичної культури, політичної поведінки і політичної участі, що виявлені в ході виборчих кампаній [9, с. 5-9]. Кількість електоральних районів в Україні, їх регіональні межі дослідники даної проблематики встановлюють по-різному: більшість виокремлюють у тій чи іншій конфігурації 4-7 електоральних регіонів чи субрегіонів в географічних координатах України.

О.Вишняк на основі аналізу результатів президентських та парламентських виборів 1994-2006 років за критерієм національно-демократичної, проросійської та невизначеної ідентифікації

кандидатів та партій виокремив п'ять типів політичних регіонів України: Донбас і Крим; інші південно-східні області; перехідний регіон Північного Сходу та Кіровоградська область; Центральна Україна; Західна Україна [1, с. 334].

На думку К. Черкашина, основою для електоральної диференціації території України є підтримка виборцями «прозахідних» чи «євразійських» політичних сил. Залежно від рівня їхньої популярності, дослідник виокремлює 7 субрегіонів: Галичина, Волинь, Закарпаття, Центр-Захід, Центр-Схід, «більшість індустріальних областей Сходу і Півдня» і «євразійський полюс країни» (Донбас і Крим). При цьому найадекватнішою загальною схемою видається та, відповідно до якої в Україні виділяються три типові регіони зі своєю специфікою голосування виборців: східний, західний і центральний [10, с. 19]. Подібних три стійких електоральних районів – Захід, Південний – Схід, і проміжна «зона електоральної невизначеності» – виокремлює А. Нікіфоров [6, с. 160].

Узагальнюючим варіантом районування України може бути використаний поділ на чотири субрегіони «з різною історичною традицією, різними типами політичної культури і специфічною електоральною свідомістю», що представлені в праці вчених ЛНУ ім. Франка. Регіони: Західний, Центральний, Східний, Південний [7, с. 168].

Ступінь ідейно-ціннісних відмінностей і відповідно секторіальної диференціації між регіонами коливається між двома ідеологічними полюсами, стосовно територіального складу яких, немає суттєвих розбіжностей між вченими. Це полюси – Західний (Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська області) і Східний (Донецька, Луганська області, АР Крим). В основі поділу – діаметрально протилежні орієнтації населення, що стосуються оцінки історичного минулого, різновекторних геополітичних позицій, ідеологічних цінностей, вживання української мови та ін.

Звичайно, що об'єднання в регіони не позбавляє гетерогенності та неоднорідності включених територіальних одиниць, що характеризується своєю електоральною специфікою. Наприклад, на Заході виокремлюються ще чотири субрегіони – Галичина, Волинь, Буковина та Закарпаття. При чому електоральна поведінка жителів Закарпаття помітно відрізняється на електоральній карті західних областей [2, с. 131].

Природно, що регіональні відмінності стають найбільш очевидними під час виборчих кампаній, коли політичні сили, насамперед ті, що вважають себе «радикальними економістами» в тому розумінні, що визначають лише економічні інтереси і з байдужістю ставляться до «ідеалістичних» проблем націєтворення та соборності, використовують регіоналізм як знаряддя у боротьбі за виборця. Та не зважаючи на суттєве зменшення впливу ідеологічних преференцій на електоральну поведінку, ідеологія і надалі зберігає свою роль як важливий чинник електоральних процесів.

Електоральна історія незалежної України налічує сім президентських (1991, 1994, 1999,

2004, 2010, 2014, 2019 рр.) та вісім парламентських (1994, 1998, 2002, 2006, 2007, 2012, 2014, 2019 рр.) загальнонаціональних виборів, упродовж яких з різною чіткістю проявилися регіональні особливості електоральної поведінки.

Перші президентські вибори 1991 року виявили диференціацію електоральних переваг українців за регіональною ознакою стосовно учасників другого туру – провладного кандидата Л. Кравчука та представника опозиції В. Чорновола, останній здобув електоральну більшість тільки у трьох областях Західної України, Львівській – 75,9%, Тернопільській – 57,4% та Івано-Франківській – 67,1% [4, с. 1].

Аналізуючи виборчу участь та електоральні вподобання виборців Івано-Франківщини можна стверджувати, що і надалі буде характерно, про виразну підтримку національно-патріотичних та демократичних сил.

Розглядаючи наступні президентські вибори, починаючи з 1994 року можна говорити про певну стабільність електоральних вподобань виборців Прикарпаття, яка чітко фіксується у других турах президентських виборів 1994 і 1999 років та у всіх трьох турах виборів 2004 року. У першому турі виборів 1994 року жоден з кандидатів не отримав більше необхідних для перемоги 50% голосів виборців. Перші чотири сходинки виборчого змагання зайняли Л. Кравчук, Л. Кучма, О. Мороз та В. Лановий, які вийшли у другий тур завдяки регіональній підтримці. Зокрема виборці Галичини підтримали Л.Кравчука: Львівській-89,4%, Івано-Франківській-87,8%, Тернопільській-89,7% областях, натомість за Л.Кучму проголосували 88,8% виборців Криму, по 53.6% у Донецькій та Луганській областях. Другий тур виборів підтвердив відтворення геоструктури електорального вибору громадян України. Зокрема підтримка Л.Кравчука зросла в Івано-Франківській області до - 94,5%, Львівській до - 95,8%, Тернопільській до - 94,8%; Л.Кучму підтримали виборці Криму - 89,7%, Луганської - 79,0%, Донецької -79,0%. Більше 50% виборців підтримали переможця у Чернігівській, Сумській, Полтавській, Одеській, Миколаївській, Херсонській, Дніпропетровській, Харківській областях [9, с. 1].

Таким чином, обидва тури президентських виборів 1994 року продемонстрували суттєву різницю у перевагах регіонів України, яка відображала розбіжності у системі політичних та ідеологічних орієнтацій виборців. Для електоральних вподобань виборців Прикарпаття, як і інших областей Західної України були важливими етнокультурні (мова, традиції, історична спадщина), політичні (ідеологія) спрямування та особливості.

Президентські вибори 1999 року були специфічними в тому розумінні, що як кандидат взяв участь лідер українських комуністів П. Симоненко, що і забезпечило Л. Кучмі беззаперечну перемогу у всіх західних областях України.

Аналіз електоральної політичної участі засвідчує, що у другому турі виборів 1999 року в Івано-Франківській, Львівській та Тернопільській

областях віддали свої голоси за Л. Кучму на 88% громадян більше, ніж у другому турі виборів 1994 року. Слід зазначити, що у всіх регіонах, де у 1994 році виборці віддали свої голоси за Л. Кучму, у 1999 році перемогу здобув П. Симоненко.

Свідченням таких електоральних переконань стали ідеологічні орієнтації та ціннісні особливості регіональних відмінностей, які вже сформувалися на той час в Україні. Прикладом також є Івано-Франківська область, де виборці, в першу чергу, голосували проти комуністичної ідеології та їхня участь носила протестний характер, насамперед, як протистояння загрози повернення до комуністичного минулого, з чим позиціонувався кандидат у президенти від КПУ П. Симоненко.

Президентські вибори 2004 року зафіксували класичний регіональний поділ електоральної карти України: владний кандидат В. Янукович переміг на сході й півдні країни, а опозиціонер В. Ющенко здобув більшість у західних і центральних областях.

Окрім того, для виборчої кампанії 2004 року було характерне значне розігрування поляризованих ціннісних суспільних установок: «за» чи «проти» надання російській мові статусу державної, схвалення чи засудження радянського періоду в історії України, вступ до Європейського Союзу чи до Єдиного Економічного Простору, інтеграція в НАТО чи військовий союз з Росією. А особливо гостро відбувалося розігрування так званого розколу суспільства, який у регіональному вимірі проявився у розмежуванні «Схід-Захід», пов'язано з тим, що прихильність однієї частини суспільства до певного кандидата на посаду глави держави стала причиною розпалювання суперечностей, нагнітання нібито роз'єднання України на дві групи – «свій-чужий» [3, с. 68].

На Івано-Франківщині впродовж виборчої кампанії використовували адмінресурс як на користь опозиційного, так і провладного кандидатів. Так, міський голова Івано-Франківська проводив агітацію на користь В. Ющенка, разом із своїми заступниками брав активну участь в організації та проведенні мітингу за участі опозиційного кандидата. Такі дії спостерігалися і з боку керівників різноманітних бюджетних установ. Також було зареєстровано факти, коли приватних підприємців змушували розмішувати у вітринах їхніх крамниць агітаційну літературу на підтримку В. Януковича.

Після випадку, який стався у Івано-Франківську, а саме коли студент кинув яйцем у В. Януковича, а той знепритомнів, починаються новий виток іміджевої боротьби. Технологи підхоплюють цю подію і подають В. Януковича як жертву націоналізму і радикалізму мешканців Західної України.

Загалом, виборча кампанія 2004 року на Івано-Франківщині характеризувалася: порушенням у сфері територіальної організації виборів, неточностей у списках виборців, особливістю агітаційної кампанії стали непоодинокі випадки поширення агітпродукції без вихідних

даних, розповсюдження фальшивих листівок, провокативної, неправдивої, подекуди образливої інформації про кандидатів. В інформаційному просторі чітко прослідковувалася одна тенденція – поділ ЗМІ на тих, які діють на користь кандидата від влади і тих, що підтримують опозицію.

Президентські вибори 2010 року відбувались в умовах глобальної фінансово-економічної кризи, руйнації «ідеалів та цінностей Майдану», зростання недовіри до політиків, що безумовно впливало на розгортання виборчої кампанії як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях.

Президентські вибори 2010 року знову ж таки підтвердили територіальний поділ, що окреслився на виборах 2004 року в розрізі підтримки кандидатів «постпомаранчевих» (Ю. Тимошенко) та «біло-блакитних» (В. Янукович) політичних сил. Водночас співвідношення виборчих результатів цього разу було на боці В. Януковича, перемогу якого забезпечили не тільки Східні і Південні регіони, але й частина виборців у Західних та Центральних областях.

Президентська компанія 2010 року відзначилася тим, що у виборчому процесі взяли участь Глава держави, Прем'єр-Міністр та спікер України. В результаті проведення I-го туру виборів у II-й тур вийшли В. Янукович та Ю. Тимошенко.

За результатами проведення II-го туру на Івано-Франківщині перемогу здобула Ю. Тимошенко. Виборці Івано-Франківщини в черговий раз продемонстрували підтримку національно-демократичних сил, хоча складність їхнього вибору полягала у розколі табору «помаранчевих».

Президентські вибори 2014 року проходили після важливих подій в сучасній новітній історії України. Після Революції Гідності в умовах російської агресії перемогу на виборах здобув П. Порошенко.

Це були другі, після виборів 1994р., позачергові президентські вибори в Україні. Їх проведення було викликане не просто політичною кризою, а форс-мажорними обставинами: революцією й війною, яку розпочала Росія на чолі з В.Путіним проти України, захопивши Крим, погрожуючи вторгненням військ на материкову частину країни і готуючись до реалізації операції «Новоросія» за допомогою проросійських екстремістів та колишніх діячів Партії регіонів у південно-східних областях України.

На пост Президента України у ЦВК було зареєстровано 23 кандидати. Однак скориставшись правом про зняття кандидатури, виборчі перегони продовжив 21 претендент. За результатами першого туру виборів П. Порошенко набрав 54,7% голосів виборців [5, с. 371]. Вибори не проводились на тимчасово окупованій території Криму, хоча частина громадян, (приблизно 30 тис.) змогли приїхати і проголосувати в м. Херсон. Неучасть у голосуванні більшості виборців Криму, а також частини виборців Луганської та Донецької областей покращувало відносний сукупний результат демократично налаштованих кандидатів, а з іншого боку, послаблюва-

ло позиції П.Порошенка як Президента усіх українських громадян [5, с. 372].

Електоральні вподобання на Івано-Франківщині також були тотожні з загальноукраїнськими. На Прикарпатті П. Порошенка підтримали 66% виборців, продемонструвавши високу електоральну активність, 70%. Друге місце, як і в загальноукраїнському вимірі зайняла лідер ВО «Батьківщина» Ю. Тимошенко, третій результат отримав лідер Радикальної партії О. Ляшко.

Перемога П. Порошенка на Прикарпатті, як і в усіх інших регіонах в першому турі свідчила швидше про певну надію виборця на швидкий мир і спокій в Україні, а ніж подолання регіональних поділів, які як правило використовувалися кандидатами у боротьбі за голоси виборців.

Аналізуючи загальнонаціональні дострокові парламентські вибори, слід зазначити, що вибори відбувалися за змішаною виборчою системою. Вибори було призначено на 26 жовтня 2014 року, виборча кампанія розпочалася 28 серпня. Вибори відбувалися за змішаною системою.

У зв'язку з тимчасовою окупацією АР Крим та військовими діями на Сході України вибори не відбулися у 27 мажоритарних округах: АРК (10 округів), Донецька область (9), Луганська область (6), м. Севастополь (2).

ЦВК зареєструвало 52 партії - суб'єкти виборчого процесу. Йдеться про партії, які висунули кандидатів у мажоритарних округах і в загальнонаціональному виборчому окрузі. До виборчого бюлетня, для голосування за партійні списки, було внесено 29 політичних партій [5, с. 371].

Особливістю даної парламентської кампанії була зміна конфігурації політичних партій. Після Революції Гідності у виборчому процесі не брала участь Партія регіонів, яка скомпроментувала себе відмовою від європейської інтеграції. Політичні сили, які колись представляли дану партію переформатувались в ПП «Опозиційний блок». Також було створено нову партійну структуру ПП «Блок Петра Порошенка», з якою підписав угоду про спільну участь у виборах лідер ПП «Удар» (В. Кличко), ПП «Народний фронт» (А. Яценюк), ПП «Правий сектор», (Д. Ярош), ПП «Об'єднання «Самопоміч» (А. Садовий). Традиційно у виборах брали участь відомі виборцю партійні бренди ВО «Свобода», ПП «Громадянська позиція», ВО «Батьківщина».

За результатами голосування до Верховної Ради України пройшли шість політичних сил. Лідером виборчих перегонів стала ПП «Народний фронт» 22,14% виборців, Партія «Блок Петра Порошенка» 21,81%, Політична партія «Об'єднання «Самопоміч» 10,97%, Політична партія «Опозиційний блок» 9,43%, Радикальна партія Олега Ляшка 7,44%, ВО «Батьківщина» 5,68%.

Виборці Івано-Франківської області тенденційно голосували як і в інших регіонах України, лише за ПП «Народний фронт» віддали найбільшу кількість голосів 37,48%. Основним критерієм вибору політичної партії для прикарпатців залишалися ідеологія партії, «проукраїнський» та

«проєвропейський» вибір, партії які виступають за унітарний устрій України.

Висновки. Досліджуючи регіональні особливості електоральних вподобань громадян України, можна зробити висновок, що відмінність вибору існує як на загальнонаціональному і регіональному рівнях. Аналізуючи парламентські та президентські виборчі кампанії в Україні можна прослідкувати регіональну специфіку функціонування політичних партій і її підтримки виборцями. Також прослідковується стан місцевих еліт, їх вплив в регіоні та рівень довіри до них населення.

Розглядаючи динаміку політичних процесів України спостерігається чітке розмежування і територіальні відмінності вибору та підтримки парламентської чи президентської кампанії. Основні критерії відмінностей: історична спадщина, ціннісні орієнтири, ідентичність, різновекторні напрями розвитку суспільства, ідеологічні вподобання, які в сукупності формують електоральні настрої.

Революція Гідності, військова агресія Росії, нові геополітичні виклики сприяють трансформації світогляду тих громадян, які були в стані невизначеності.

Приклад Івано-Франківської області є свідченням тієї регіональної специфіки, яка притаманна багатьом подібним регіонам України, де існують чіткі політичні орієнтири вибору та готовність до трансформаційних змін які диктуються певними реаліями.

Слід зазначити, що регіональні відмінності є тим викликом, який може стати на заваді міцності та єдності країни, або навпаки локомотивом до прогресу і успішного розвитку.

Список використаних джерел

1. Вишняк О. Політична типологія регіонів України: динаміка та фактори змін // Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг. - К.: Ін-т соціол. НАН України, 2008 - С. 331-342.
2. Ключкович А. Регіональний вимір електоральної поведінки громадян України //0 Електоральні процеси України в регіональному вимірі: Буковина і Закарпаття: монографія. - Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. - 552 с.
3. Мадрига Т.Б. Регіональні еліти. Регіональні виборчі кампанії початку ХХІ століття (на прикладі західних областей України): монографія. - Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2015. - 248 с.
4. Офіційні результати виборів Президента України 1 грудня 1991 р. [Текст] // Урядовий кур'єр. - 1991. - 14 грудня. - №38-39. - С. 1.
5. Остапець Ю. Електоральні процеси на Закарпатті у контексті загальнонаціональних виборів: Монографія. - Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. - 412 с.
6. Никифоров А. Р. Электоральное районирование украинского политического пространства // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки. - 2013. - № 11(1). - С. 160.
7. Романюк А.С. Електоральна карта Львівщини у міжрегіональному зрізі. - Л.: ЦПД, 2010. - 168 с.
8. Регіональний вимір політичного процесу в Україні у 2017 році: матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів, 10 листопада 2007 року) / укл. А. С. Романюк, Л.С. Скочиляс, О.В. Шиманова. - Львів: Генеза, 2007. - 132 с.

9. Туровский Р. Ф. Региональное измерение электорального процесса: концептуальные основы исследований [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.electoralgeography.com/ru/articles/turovsky/2006/regional-dimension-of-electoral-process.html>.

10. Черкашин К. В. Электоральная поведінка населення незалежної України в регіональних зрізах: автореф. дис... к. політ. н.: 23.00.02; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. - Сімферополь, 2005. - 19 с.

References

1. Vyshnyak O. Politychna typolohiya rehioniv Ukrayiny: dynamika ta faktory zmin // Ukrayins'kes uspil'stvo 1992-2008. Sotsiologichnyy monitorynh. - K.: In-t sotsiol. NAN Ukrayiny, 2008 - S. 331-342.

2. Klyuchkovych A. Rehional'nyy vymir elektoral'noyi povedinky hromadyan Ukrayiny // Elektoral'ni protsesy Ukrayiny v rehional'nomu vymiri: Bukovyna i Zakarpattya: monohrafiya. - Uzhhorod: Polihraftsentr «Lira», 2014. - 552 s.

3. Madryha T.B. Rehional'ni elity. Rehional'ni vyborchi kampaniyi pochatku XXI stolittya (na prykladi zakhidnykh oblastey Ukrayiny): monohrafiya.- Ivano-Frankivs'k: Nova Zorya, 2015. - 248 s.

4. Ofitsiyni rezul'taty vyboriv Prezydenta Ukrayiny 1 hrudnya 1991 r. [Tekst] // Uryadovyy kur'yer. - 1991. - 14 hrudnya. - №38-39. - S. 1.

5. Ostapets' Y.U. Elektoral'ni protsesyna Zakarpatti u konteksti zahal'nonatsional'nykh vyboriv: Monohrafiya. - Uzhhorod: Polihraftsentr «Lira», 2016. - 412 s.

6. Nykyforov A. R. Elektoral'noe rayonyrovanye ukraynskoho polytycheskoho prostranstva // Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsiologichni nauky. - 2013.-№ 11(1).-S. 160.

7. Romanyuk A. S. Elektoral'na karta L'vivshchyny u mizhrehional'nomu zrizi. - L.: TSPD, 2010.- 168 s.

8. Rehional'nyy vymir politychnoho protsesu v Ukrayini u 2017 rotsi: materialy mizhrehional'noyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (L'viv, 10 lystopada 2007 roku) / ukl. A. S. Romanyuk, L.S. Skochylyas, O.V. Shymanova. - L'viv: Heneza, 2007. - 132 s.

9. Turovskyy R. F. Rehyonal'noe yzmerenye élektoral'noho protsesssa: kontseptual'nye osnovy yssledovanyy [Elektronnyy resurs] // Rezhym dostupu: <http://www.electoralgeography.com/ru/articles/turovsky/2006/regional-dimension-of-electoral-prosess.html>.

10. Cherkashyn K. V. Elektoral'na povedinka naselennya nezalezhnoyi Ukrayiny v rehional'nykh zrizakh: avtoref. dys. k. polit, n.: 23.00.02; Tavr. nats. un-t im. V. I. Vernads'koho. - Simferopol', 2005. - 19 s.